తీరని కోరిక

జాము ప్రొద్దు ఎక్కేసరికి ఊరంతా ప్రాకిపోయింది రావ్ బహద్దూర్ రంగరాజుగారి మరణవార్త. ఊళ్ళో చిన్నా, పెద్దా అనే తేడా లేకుండా అంతా తీర్థ ప్రజల్లా దేవిడీ వైపు నడక సాగించారు.

"వయసు పైబడిందన్న మాటేగాని ఎంతో ఆరోగ్యంగా ఉండేవారు! చేయెత్తు మనిషి చేతికర్ర ఊపుకొంటూ మెలి తిరిగిన మీసాలు సవరించుకొంటూ హుందాగా దారంట నడుస్తుంటే ఎంతటి మొనగాడికైనా, చేతులు జోడించి నమస్కారం పెట్టాలనీ, పక్కకి తప్పుకొని దారి విడవాలనీ అనిపించేది కదండీ... ఆ ఠీవీ ఆ రాజసం పుట్టుకతో రావాలి కాని డబ్బు ఉంటే మాత్రం వస్తుందా? మన ఊళ్లో సుబ్బిసెట్టికి లేదూ... వాణ్ణి తగలేయడానికి సరిపోయినంత సొమ్ము.... వాడు దారంట పోతుంటే గడపలో వాలిన కాకి కూడా ఒక గంతు వెయ్యదు కదండీ... పెట్టి పుట్టాలండీ ఇటువంటి గౌరవాలు అందుకోడానికి."

దేవిడీ చేతికర్ర ఆడించుకొంటూ రోజూ ఆ వేళకి మేడ దిగి వచ్చి, తన కోసం వేచివున్న మిత్రుల్ని, బంధువుల్ని ఆదరంగా పలకరిస్తూ వారితో కాస్త సేపు కబుర్లు చెప్పడం, ఆ వెనుక కాఫీ ఫలహారాలు సేవించి నమ్మిన బంటు వీరాయి వెనక రాగా అలా పురవీధుల్లో ఓసారి కాలు జాడించి రావడం, ఆ సమయంలో ఎదురైనవారి యోగక్షేమాలు కనుక్కొంటూ, చేతనైన మాట సాయం, డబ్బు సాయం చేస్తూ, భోజనాల వేళకి తిరిగి ఇల్లు చేరుకోవడం రంగరాజుగారి దినచర్యలో ఒక భాగం.

ఒకరోజు అలవాటుగా అలా చాంద్రాయణం పూర్తి చేసుకొని ఇంటికి తిరిగి వస్తుంటే వీధి మొగలో పెంకులు ఊడి, వాసాలు దిగజారి శిధిలావస్థలో ఉన్న ఆ ఇంటి గుమ్మంలో ఒక కొత్త ముఖం కన్పించింది. ఎవరా, అని క్షణకాలం ఆగి పరీక్షగా చూసారు రంగరాజుగారు. అంతకుపూర్వం అయిదారు నెలల క్రిందటి వరకు ఆ ఇంట్లో బ్రతుకనేర్చిన బడిపంతులు ఒకడు ఉంటుండే వాడు. అతడు అప్పుడప్పుడు దేవిడీకి వచ్చి రాజుగారి దర్శనం చేసుకొని వారి పెద్దల గొప్పతనాన్ని, వారి వంశ వైభవాన్ని పొగిడి అంతో ఇంతో డబ్బు లంకించుకొని మరీ వెళ్తుండేవాడు. ఇప్పుడు అక్కడ నిల్చి ఉన్న ఈ కొత్తవ్యక్తి ఎవరు? ఎక్కడి నుంచి వచ్చాడు? నాలుగు అడుగులు నడిచి మరొకసారి వెనుదిరిగి చూసారు రంగరాజుగారు.

యజమాని కనుసౌంజ్ఞల్ని కోటి మాటలకన్నా మిన్నగా అర్థం చేసుకోగల వీరాయి ఒక్క అడుగు వెనుకగా నిలిచి, రాజుగారు ఇంట్లో కాలుపెట్టే లోపునే సంగతి సందర్భాలు వివరంగా తెలుసుకొచ్చి వివరించాడు. భృత్యుడు తెచ్చిన సమాచారం విని "ఓహో" అన్నారు రంగరాజుగారు. చిన్నగా నవ్వుతూ. "ఓహో" అన్నమాటని తిరగేసి, మరగేసి ఎటునుంచి

ఎలా చూసినా విశదమయ్యే భావం ఒకటే.... అదేమిటంటే రేపో... మాపో మన ముందుకి రావలసిన మనిషేనన్నమాట అని.

అక్కడ పాడింటి పొట్టి పంతులు కూడా దర్పానికి, దాతృత్వానికి ప్రతినిధిలా అలా దారంట నడచిపోతున్న రంగరాజుగారిని చూడగానే ఎవరితడు! అనే కుతూహలాన్ని చూపకుండా ఉండలేకపోయాడు. "ఆ వెళ్తుంది ఎవర్రా రామిగా" అంటూ పక్కనే ఉన్న చాకలి రామిగాడ్ని ప్రశ్నించాడు.

రంగరాజుగారి పేరు ప్రఖ్యాతులు ఆ చుట్టుప్రక్కల పాతిక గ్రామాల వరకు వ్యాపించి ఉండగా, ఆ ఊళ్లో స్వంత యిల్లు పెట్టుకొన్న ఆసామి పొట్టిపంతులికి అతడెవరో తెలియకపోవడం చాకలి రామిగాడికి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. ముసలాయన, ఎదురెండవల్ల దృష్టి తిన్నగా ఆనక అలా అడిగాడేమోనని "రాజుగారు బాబూ" అన్నాడు వాడు.

"ఏ రాజుగారు?"

పొట్టి పంతులు అలా అడగడంలో తప్పు లేదు. ఆ గ్రామ జనాభాలో సగానికి పైగా రాజులే. అయితే రాజుగారు అని పిలిపించుకొనే అర్హత జమీందారీలు పోయినా ఒక్క రంగరాజుగారికే మిగిలి ఉందని మాత్రం అతడికి తెలియదు.

ఈసారి రామిగాడు పొట్టి పంతులి అవజ్ఞతను క్షమించలేకపోయాడు.

"ఏటీ.... ఏ రాజుగోరా?" అన్నాడు ఆకు మీద పురుగుని చూసినట్లు పొట్టి పంతుల్ని చూస్తూ.

ఆ గ్రామంలో మనుష్యులకే కాదు చెట్టుకి, పుట్టకి కూడా తెలుసు 'రాజుగారు' అంటే ఎవరో, వారి వంశం ఎటువంటిది. వారి వంగడం అటువంటిది, వారి వితరణ బుద్ధి అటువంటిది, వారి ఇంటి ఆచారాలు అటువంటివి. రాజుగారి దేవిడీలో కాలం ఇంతగా మారినా ఈనాటికీ అడిగి, లేదనిపించుకొన్న అర్థి లేడు. వారి దర్శనం చేసుకొని వట్టి చేతులతో తిరిగి వచ్చిన యాచకుడు లేడు.

రంగరాజుగారి ముత్తాత వెంకటపతిరాజుగారు వట్టి చేతులతో, కట్టు బట్టలతో భార్యా, బిడ్డల్ని వెంటపెట్టుకొని ఆ గ్రామం వచ్చారట. సాటి కులస్థుల మధ్య ఏదో విధంగా బ్రతకలేకపోతామా అనే నమ్మికతో. యలమంద్ర గ్రామం చుట్టుపట్ల అంటుమామిడి తోటలకి ప్రసిద్ధి. మామిడిపళ్లు కొని, తాండ్ర పోసి చుట్టుపక్కల గ్రామాల్లో, పట్టణాల్లో అమ్ముకుంటూ కూటికి, గుడ్డకి లోటు లేకుండా కాలక్షేపం చెయ్యడం మొదలు పెట్టారట వెంకటపతిరాజు గారు.

నూరు దాకా నన్ను పెంచు, ఆ వెనుక నిన్ను పెంచుతానంటుందిట డబ్బు. మొదట్లో జీవనం గడవడమే కష్టంగా ఉండే రాజుగారికి అనుకోని విధంగా సిరి తోసుకు వచ్చిందట. రాజుగారు వాసం కోసం నిట్రాట పాక వేసుకోవాలని నేల తవ్వుతూంటే అక్కడ భూమిలో లంకె బిందెలు దొరికాయనీ, అతడు విజయదశమి నాడు పూజ చేస్తుంటే దేవి ప్రత్యక్షమై

అక్షయ సంపద ఇచ్చిందనీ, అతడు తెల్ల దొరల సహాయంతో విదేశాలకి తాంద్ర ఎగుమతి చేసి ఆ వ్యాపారంలో లక్షలకి లక్షలు లాభం గడించాడనీ... వెంకటపతి రాజుగారి లక్ష్మీ ప్రసన్నం గురించి ఇటువంటి రకరకాల కథలు ప్రచారంలో ఉండేవి. ఆ లక్ష్మీకటాక్షానికి కారణం ఏమైనా రావ్ బహద్దూర్ రంగరాజుగారి తాతగారి తరం నాటికి వారిల్లు దేవిడీగా మారిపోవడం, వారిని మకుటంలేని మహారాజుగా గ్రామస్థులంతా గౌరవించడం, వారి తీర్పుల్ని, తీర్మానాల్ని తూచా తప్పకుండా పాటిస్తుండడం వంటి ఆచారాలు అమలులోకి వచ్చాయి. అది మొదలు ఆ గ్రామంలో కాని, చుట్టుపక్కల గ్రామాల్లో కాని రాచకులం వారు ఎంతమంది ఉన్నా, వారెంత ఐశ్వర్యవంతులైనా, పేరు లేకుండా 'రాజుగారు' అని పిలిపించుకునే గౌరవం వెంకటపతిరాజుగారి వంశీయులకే దక్కింది.

మొదటి నుంచీ వారి కుటుంబం ఆంగ్ల పరిపాలకులకి అండగా ఉండి, వారివల్ల బిరుదులు, సనదులు అందుకొంటూ ఉండేది. రంగరాజుగారు కూడా తాత, తండ్రుల నాటి ఆనవాయితీలనే పాటిస్తూ, బ్రిటిష్ వారికి రంగరాజు ఆప్తమిత్రుడు అనే భావం కలిగేలా మసలుకొంటూ దానివల్ల 'రావ్ బహద్దూర్' బిరుదం అందుకొన్నారు.

కాని, దేశాన్ని ఓ ఊపు ఊపుతూ, ప్రజల్ని పరవళ్లు తొక్కిస్తున్న స్వాతంత్ర్య సమరం జోలికి పోకుండా, ఆ బిరుదం అతన్ని అట్టేకాలం ఆపి ఉంచలేక పోయింది. ఒక్కగానొక్క కొడుకుని విడిచి ఉండలేక తల్లి భద్రావతీదేవి ఎంతగా వారించినా లక్ష్యపెట్టక తన మనసుకి న్యాయం అని తోచిన దారిలో ధైర్యంగా ప్రయాణం సాగించారు రంగరాజుగారు. ఆనాటి అందరి దేశభక్తుల్లాగే జీవితంలో అతి ముఖ్యమైన చాలా భాగం ఆయన జైలు నాలుగు గోడల మధ్య గడిపి వచ్చారు.

దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది. తమ కష్టం ఫలించింది అన్న తృప్తితో జైలు నుండి బైటికి వచ్చిన రాజుగారికి, బైట కథ కంచే చేను మేసింది, అన్నట్లు కన్పించింది. జమీందారీలు పోవాలనీ, ఈనాములు రద్దు చెయ్యాలనీ, దున్నేవాడికే భూమి మీద హక్కు ఉండాలనీ, ఇటువంటివే ఇంకెన్నో నినాదాలు, చట్టాలు ముందు ముందుకి తోసుకు రాసాగాయి. అయినా వారు చలించలేదు. ఏదో విధాన తన జీవితకాలం తమ వంశం పరువు ప్రతిష్ఠలకి, ఆచారాలకి లోటు రాకుండా నడుపుకు రావాలను కొన్నారు. ఈనాటి వరకు నడుపు కొస్తున్నారు కూడా. అటువంటి రంగరాజుగారి విషయంలో ఆ పాతింటి పొట్టి పంతులు ఎవరో దారిన పోతున్న దానయ్య అన్నట్లు మాట్లాడ్డం చాకలి రామిగాడు సహించలేకపోయాడంటే అందులో ఆశ్చర్యపడ్డాని కేముంది? పొట్టి పంతులు కూడా తన తప్పుని, రాజుగారి గొప్పతనాన్ని ఆ రోజు గడవకుండానే తెలుసుకొని లెంపలు వేసుకొన్నాడు.

ఈ రోజు అందరితోపాటు అతడూ వచ్చాడు రంగరాజుగారి అంతిమ దర్శనం చేసుకోడానికి. వరండా మెట్ల దగ్గర నిలబడి హాలులోకి చూసాడు. హాలు మధ్యగా ఉన్న దివాన్ మీద మల్లెపువ్వు లాంటి తెల్లటి దుప్పటి పరిచారు. తల వైపు ఎత్తుగా రెండు

తలగడలు పెట్టి, రాజుగారి ముఖం ఎంత దూరానికైనా అగుపించేలా ఎత్తిపట్టారు. ముఖంలో ఇంకా కళ తగ్గలేదు. నిర్మలంగా నిద్రపోతున్న వ్యక్తిలా కన్పిస్తున్నారు రాజుగారు. ఎవరో కాళ్ల దగ్గర దోసెడు గులాబులు పోసి దండం పెట్టారు.

రంగరాజుగారికి గులాబీలంటే ప్రాణం. ఏటి ఒడ్డున ఎంతో పెద్ద గులాబీ తోట వేయించారు. ఎక్కడ ఏ కొత్తరకం గులాబి పువ్వు చూసినా దాని అంటు తెప్పించి తమ తోటలో వేయించేవరకు ఆయనకి నిద్ర పట్టేది కాదు. హరి మీద గిరి పడ్డా, మిన్ను విరిగి మీద పడ్డా రోజూ సాయంకాలం ఒకసారి ఆ తోటలోకి వెళ్లి పేరుపేరునా గులాబీల్ని పలుకరించి రావడం అతని రోజువారీ కార్యక్రమంలో తప్పడానికి వీలులేని ఒక భాగం.

"పువ్వు లంటే మీకు పానం బాబూ, ఆ పువ్వులాగే ఎగిరిపోనారు బాబూ" పాతికేళ్లు నిండని పార్వతి రాజుగారి తల దగ్గర నిలచి వెక్కివెక్కి ఏడుస్తుంది. దాని మొగుడు అప్పన్న దాన్ని ఊరడిస్తున్నాడు. "ఊరుకోయే... ఎంతేడిత్తే మాత్తరం బాబు తిరిగి వత్తారా!" అంటూ.

వారిద్దరికీ రంగరాజుగారే వివాహం చేయించారు. పార్వతి తండ్రి రాత్రి పూట పొలంలో పాము కరచి చచ్చిపోయాడు. పెళ్లీడుకొచ్చిన పిల్ల పార్వతి. తల్లీ తండ్రీ లేని పార్వతిని చూసి ఊళ్లో అంతా జాలిపడ్డారు. "మా ఇంట ఉండు" అంటే.... "మాతో ఉండు" అంటూ వెంటపడ్డారు. తమ అవసరానికి దాని అందాన్ని, వయసునీ వాడుకోవాలనుకొన్నారే కాని, దాన్ని ఒక ఇంటి దాన్ని చెయ్యాలన్న బుద్ధి వారిలో ఒకరికీ కలుగలేదు. ఈ వార్త విన్న రంగరాజు గారు తాము పూనుకొని పార్వతి పెళ్లి జరిపించారు. అప్పన్నకి దేవిడీలో నౌకరీ ఇప్పించారు. వారి బ్రతుక్కో దారి చూపించారు.

అందుకే ఏడుస్తుంది పార్వతి. తన జీవితాన్ని నిల్పిన వ్యక్తి కోసం.... తండ్రిని కోల్పోయిన నాటికన్న మిన్నగా ఆమె ఏడుపుకి ఆ గోడలకి తాపడం చేసిన రాళ్లు కరుగుతున్నాయి కాని పార్వతిని యింతగా అభిమానించిన రంగరాజుగారిలో మాత్రం చలనం లేదు.

ఒక్క పార్వతి పెళ్లి అన్నమాటే గాదు. ఊళ్లో ఏ కార్యం జరిగినా రంగరాజు గారి చెయ్యి ఆనకుండా అయ్యేది కాదు. మంచికైనా, చెడ్డకైనా తమవల్ల ఈ సహాయం కావాలంటే వారి ముందుకి వచ్చినవారు ఎవరూ నిరాశతో వెను తిరిగి వెళ్లవలసిన అవసరం కలిగేది కాదు.

అంత ఉదారుడు, దయార్ద్ర హృదయుడు కాబట్టే అతడు దారిన పోతుంటే అంతా చెయ్యెత్తి దండం పెట్టేవారు. అందరిలాగే ఓరోజు పొట్టి పంతులు కూడా తల వంచి నమస్కరించాడు. స్వరాజ్యం వచ్చి జమీలు, జమీందారులు పోయిన ఒకనాడు ఆ ఊరికి మకుటంలేని మహారాజులాంటి రంగరాజుగారికి. రాజుగారు ఆ నమస్కారాన్ని చిరునవ్వుతో స్వీకరించి కుశల ప్రశ్నలు వేసారు.

"పిల్లలా?" అంటూ ప్రశ్నించారు.

"ఐదుగురు. పెద్దవాడు భిలాయ్‌లో ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు. రెండోవాడు విజయ నగరంలో బియ్యే చదువుతున్నాడు. ఇద్దరు ఆడపిల్లలకి పెళ్ళిళ్ళు అయేయి. మూడోది పెళ్ళికి ఉంది. రైల్వే సర్వీసులో ఎక్కడెక్కడో తిరిగి ఈనాటికి ఉద్యోగ విరమణ చేసి, తాతలనాటి ఈ పాత యింటిని వెతుక్కొంటూ ఈ ఊరు వచ్చాను. మిగిలిన కాలం ఈ గడ్డ మీద గడుపుదామని" ఎంతో నమ్రతగా జవాబు చెప్పాడు పొట్టి పంతులు.

ఇవన్నీ రంగరాజుగారికి తెలియని విషయాలు కావు. కొత్త ముఖాన్ని ఆ గడపలో చూసిన మొదటి రోజునే వీరాయివల్ల తెలుసుకొన్నారు. అందువల్లనే ఏదో ఓ రోజు అతడు తమ దర్శనానికి వస్తాడని ఎదురు చూసారు. అతడు ఆ గ్రామంలో వాసం ఏర్పరచుకొని నెలలకి నెలలు గడుస్తున్నా రాజుగారి దర్శనానికి రాలేదు. మీవల్ల ఈ సహాయం కావాలంటూ చేయిజాచి అడుగలేదు. అతడి తత్వం రాజుగారికి అంతు పట్టకుండా పోయింది. ఇల్లు చూస్తే ఓ మూలనుంచి విరిగిపడుతున్నది. పెళ్లికి, గుమ్మటంలా ఆడపిల్ల ఇంట్లో తిరుగుతున్నది. బియ్యే పాసై ఇంట్లో కూర్చున్న కొడుక్కి ఉద్యోగం కావాలి. ఇవన్నీ తాము తల్చుకొంటే అవలీలగా అయిపోయే పనులు. కాని కావలసిన వ్యక్తి ఎన్నిసార్లు ఎదురుపడినా ఆ ప్రసక్తే తేకపోతే.... కనీసం దేవిడీకి వచ్చి ఒక్కసారి దర్శనం అయినా చేసుకొని వెళ్లకపోతే, రాజుగారితోపాటు వీరాయికి కూడా అర్థం కాకుండాపోయింది ఈ పొట్టి పంతులి వాటం, "పిచ్చి బామ్మడు రాజుగారంతోటివారి ఎదుటపడి సెప్పుకోడానికి బయపడ్తున్నాడేమో" అనుకొన్నాడు.

"రాజుగారు పోయేరుట.... నిజంగానా.... స్టేషన్‌లో ఎవరో చెప్తే నమ్మలేక పోయాను. అంత ఆరోగ్యంగా తిరుగులాడే మనిషి.... ఇంత అకస్మాత్తుగా.... నేనైతే నెల రోజులుగా ఆయన్ని కలుసుకోలేదనుకోండి..." ఆత్రంగా మూకని తోసుకొని ముందుకి వస్తున్నాడు అప్పుడే హైదరాబాదు నుంచి తిరిగి వచ్చిన ఎమ్మెల్యే. ప్రయాణపు బడలికైనా తీర్చుకోకుండా ఆ స్వాతంత్ర్య సమరవీరుడి అంతిమ దర్శనం కోసం ఉరుకులు, పరుగులుగా ఇక్కడికి వచ్చిపడ్డాడు.

నిజానికి అతడికే అన్నమాట కాదు, ఇటీవలి కాలంలో ఎవరికి కూడా రాజుగారి దర్శనం అంత సులువుగా దొరకడం లేదు. ఆ విషయం ఆశ్రితుల మధ్య, స్నేహితుల మధ్య చర్చకి రావడం కూడా జరిగింది. వారి దర్శనార్థం వచ్చినవారి నుంచి వర్తమానం తీసుకొని రాజుగారి దగ్గరికి వెళ్లే వీరాయి అంతలోనే తిరిగివచ్చి "ఇప్పుడు ఈలు కాదని సెప్పమన్నారండి" అనేవాడు. రంగరాజుగారిలో వచ్చిన ఈ మార్పు ఎవరికీ అంతుపట్టని విషయంగా తయారయింది. అత్యంత సన్నిహితంగా తిరిగే వీరాయికి కూడా రాజుగారి ఈ విధమైన ప్రవర్తనకి కారణం తెలిసి రాలేదు. వాడు గ్రహించిందల్లా ఒక్కటే! రాజుగారు దేనికోసమో రాత్రీ పగలూ ఎదురు చూస్తున్నారు. అనుకొన్నట్లు అది జరుగలేదు. ఆ ఆరాటంతో, ఆ విసుగుతో మిగిలిన ఆచారాలన్నీ మానుకొంటున్నారు అని.

గ్రామాల్లో మనుషులతోపాటు తోటల్లో పువ్వులు కూడా రాజుగారిని కడసారి చూడ్డం కోసం తరలి వచ్చినట్లు ఉన్నాయి. ముఖం ఒక్కటి తప్పితే మిగిలిన శరీరం అంతా రకరకాల పువ్వులతో నిండిపోయి ఉంది. తల వైపు బల్ల మీద వెలుగుతున్న ఊదొత్తుల సువాసన, పువ్వుల పరిమళం హాలు దాటి వరండాలోకి కూడా గుబాళిస్తున్నాయి.

గొప్పవారి చావు బీదవారింట పెళ్లికన్నా ఘనంగా ఉంటుందని ఇందుకే అంటారు కామోసు, అనుకున్నాడు పొట్టి పంతులు. పరదా కట్టిన భాగంలోంచి ఉండుండి వినిపిస్తున్న ఆ ఏడుపులే లేకుంటే అది చావు కొంపలాగే లేదు.

సూర్యాస్తమయానికి ఇంక అట్టే సమయం లేదు. రావ్ బహద్దూర్ రంగరాజుగారి అంతిమ యాత్రకి ఏర్పాట్లు అతి ఘనంగా జరుగుతున్నాయి. రాజులు, రాజరికాలు గతకాలపు కథలుగా మారిపోయినా, జమీలు, జమీందారీలు ప్రజాస్వామ్యంలో కరిగి పోయినా ఒకనాటి వారి వంశప్రతిష్ఠకి, గౌరవానికి ఏకైక ప్రతినిధిగా నిలచిన రంగరాజుగారి మరణం ఒక వ్యక్తి మరణంగా పరిగణించడానికి వీలులేదు. అది తరతరాలుగా దేశంలో పరిఢవిల్లిన ఒకానొక సంస్కృతి మరణం, ప్రజాస్వామ్యంలో కరిగిపోయిన రాజరికపు మర్యాదల మరణం.

మరునాటి నుంచి ఆ దేవిడీ మామూలు గృహంలా మారిపోతుంది. అర్థకులకు, ఆర్తులకు ఇకముందు అక్కడ ప్రవేశం ఉండదు. తండ్రి జీవితం అతడు అలవాటు పడిన గాడిలో గడచిపోవాలని అంతవరకు ఊపిరి బిగపట్టి, అతడి దానధర్మాలకి, రాచరికపు మర్యాదలకి తలవంచి ఊరుకొన్న తనయులు, ఆ కాయం అటు కదలగానే ఆ ఇంట కొత్త అలవాట్లని, కొత్త జీవన విధానాన్ని ప్రవేశపెడ్తారు. ఈకాలానికి పనికిరాని పాత విలువల్ని పునాదుల్లోంచి పెకలించి పడదోసి, తాము మంచివని ఎంచుకొన్న కొత్తవాటికి కోట కడతారు.

ఈ విషయం గ్రామంలో అందరికీ తెలిసిందే! అంత వయసు వచ్చిన తండ్రిని, అతడికి పరిచితమైన జీవితం నుంచి తప్పుకోమనీ, అలవాట్లని మార్చుకోమనీ నిర్బంధించడం న్యాయం కాదనీ ఊరుకొన్నా, పట్టు తప్పిపోయి చెట్టు నుంచి విడి పడనున్న ఈ ఊడని పట్టుకొని తాము ఎంతోకాలం ఊగులాడలేమని ఆ కొడుకులు ఏనాడో గ్రహించుకొన్నారు. అందుకే వారు వాస్తవాన్ని గుర్తించి దానికి అనువుగా తమ జీవితాలను మలచుకొన్నారు.

పెద్దకొడుకు కలప వ్యాపారం పెట్టి అణా పైసల లెక్కల్లో తన జీవిత సాఫల్యం చూరగొంటున్నాడు. చిన్నకొడుకు కాలేజీ చదువులు చదువుకొని సుఖంగా బ్రతకడానికి జీవనోపాధిగా ఒక మంచి ఉద్యోగం సంపాదించుకొన్నాడు. మిగిలినవారు కూడా అన్నల అడుగు జాడల్లో నడుస్తూ పాతకథల్లో పాత్ర లాంటి తండ్రిని చూసి తమలో తామే నవ్వుకొంటారు.

తిండికి, బట్టకి లోటులేకుండా రంగరాజుగారి ఆశ్రయంలో కాలం గడిపివేస్తున్న ఆశ్రితులంతా చచ్చిపోయిన రంగరాజుగారి కోసంకన్నా, తమ బ్రతుకులు తలుచుకొని గోడుగోడున ఏడుస్తున్నారు. బ్రతికున్న రోజుల్లో ఎదుటివారి కంటతడి చూడలేక, ఏదో విధంగా వారిని ఆదుకొనే రంగరాజుగారు ఈనాడు ఇంతమంది తన ఎదుట ఏడుస్తున్నా తనకేం పట్టనట్లు పెద్దగా నిద్రపోతున్నారు.

శవ వాహనం ఊరిలోని ముఖ్యమైన వీధులగుండా ప్రయాణం మొదలుపెట్టింది. దేవిడీకి వచ్చి రాజుగారి దర్శనం చేసుకోలేని ఆడంగులు, పిల్లలు, వృద్ధులు వెళ్లి వీధి అరుగుల మీద చేతులు జోడించి నిలబడ్డారు. బాజాల ధ్వని విని అరుగు మీదికి వచ్చింది పొట్టి పంతులు పెళ్లాం.

"ఈరోజు ఉదయం వరండాలో పచార్లు చెయ్యడం మా అబ్బాయి చూసాడుట. ఇంతలో ఎంత ఘోరం జరిగిపోయింది! అందుకే అంటారు వాన రాకట, ప్రాణం పోకట చెప్పటం కష్టం" అని పొరుగింటావిడతో అంది పొట్టి పంతులు పెళ్లాం.

ఆరోజు ఉదయం రాజుగారు అలా వరండాలో పచార్లు చేస్తుండగానే వచ్చాడు వీరాయి ఎంతో ఉత్సాహంతో. వాడి ముఖం చూడగానే ఎంతోకాలంగా కళ తప్పిన రాజుగారి కళ్లల్లో కాంతి కన్పించింది. "ఏమిటి వీరాయి?" అన్నాడు.

"మరే.... మరేనండీ... పొట్టి పంతులు లేడూ.... ఏరు ఆ పాడింటి పొట్టి పంతులు...."

"హమ్మయ్య... ఇంతకాలానికి వచ్చాడన్నమాట" తనలో తనే మెల్లగా అనుకొన్నాడు రాజుగారు.

పరీక్షగా వింటే ఆమాట వీరాయికి కూడా వినిపించి ఉండేది. కాని వాడు తన ధోరణిలో తాను ఉన్నాడు. రాజుగారి స్వగతాలు వినపడే పరిస్థితి కాదు అది.

రంగరాజుగారు పొట్టి పంతులు గురించి ఇంతగా పట్టించుకోవడానికి ప్రత్యేక కారణం అంటూ ఏమీలేదు. అతడు పుట్టిన ఊరని తమ గ్రామంలో నివాసం ఏర్పరచుకోడానికి వచ్చాడు. ఆర్థికంగా ఇబ్బందుల్లో ఉన్నాడు. అంతో ఇంతో తమవల్ల లబ్ధిపొందితే, అది వారికొక విధమైన తృప్తి. అంతగా ఇయ్యాలనుకొంటే తనంతట తానుగా అందియ్యకూడదా?

అంటే... ప్రతి పనికి ఒక పద్ధతి, ఒక మర్యాదా ఉంటుంది.

అర్థి అన్నవాడు చెయ్యి జాపి అడగడం, దాత అయినవాడు ఔదార్యం చూపుతూ ఇయ్యడం లోకంలో రివాజు.

"కింది హాలులో కూర్చోబెట్టు... ఇప్పుడే వస్తున్నామని చెప్పు" ఉత్సాహంతో అన్నారు రంగరాజుగారు.

"అదికాదు బాబూ... ఆరికి నాటరీలో రెండు నచ్చల రూపాయలు వచ్చాయట. ఆరి కుర్రోడు... ఆ పట్టణంలో ఉద్యోగం సేత్తున్నోడు ఉత్తరం రాసేట్ట... ఊరంతా ఈ కబురే గనంగా సెప్పుకొంటుంటే...."

"ఏమిటి వీరాయి.... ... ఈ మాట నిజమేనంటావా?" నమ్మలేనట్లు తడబడుతూ అడిగారు రాజుగారు.

"నిజం బాబూ! ఆ పొట్టాయనే పక్కింటోరితో సెప్తుంటే...."

నేడు బహుళ ప్రచారంలో ఉన్న లాటరీ టిక్కట్ల గురించి, అవి చెప్పా చెయ్యకుండా మనుషుల జీవితాల్ని తారుమారు చెయ్యడం గురించి రంగరాజుగారు విని ఉండక పోలేదు. కాని కాని... అటువంటి అదృష్టం పొట్టి పంతుల్నే వెతుక్కొంటూ రావడం...

"అతడు రాడు.... ఇంక అతడు రాడు" మెల్లగా తనలో తనే గొణుక్కొన్నాడు రాజుగారు.

"ఎవరు బాబూ.. పొట్టిపంతులా?"

"అవును.... అతడు.... రావలసిన అవసరం లేదు. అతడు ఇంక రాడు."

"ఎందుకు రాడు బాబూ! తమరు పిలుస్తున్నారంటే రెక్కలు కట్టుకొచ్చి వాల్తాడు"

రంగరాజుగారు వీరాయి మాటలు వినలేదు. అవి అతడికి వినిపించలేదు. నెమ్మదిగా సోఫాలో జేరబడి కళ్లు మూసుకొన్నారు.

"ఇంక రాడు, ఇంక అతడు రాడు" రాజుగారి నోటిలోంచి నిరాశతో అతి నెమ్మదిగా వచ్చాయి ఆ మాటలు.

ఆ మాట, ఆ స్వరం అదోలా వినిపించింది వీరాయికి. సోఫాలో ఒక పక్కకి వాలిన రాజుగారి తల ఏదో అనర్థాన్ని సూచించింది.

"బాబుగారూ, బాబుగారూ" దగ్గరగా వంగి గట్టిగా పిలిచాడు వీరాయి. ఒక్క అదటున మెట్లు దిగి "సిన్నమ్మగోరో" అంటూ ఇంట్లోకి పరుగుపెట్టాడు.

రంగరాజుగారి అంత్య సమయంలో ఆయన దగ్గర ఉన్నది వీరాయి ఒక్కడే! అందుకే అంతా అతన్ని అడగడం మొదలుపెట్టారు. "రాజుగారు పోయేముందు ఏమన్నారు? ఎలా ప్రాణం పోయింది?" అంటూ.

వీరాయి జరిగింది జరిగినట్లు చెప్పలేదు. పొట్టి పంతులుకి లాటరీలో రెండు లక్షలు వచ్చాయని వినగానే రంగరాజుగారు గుండాగి చచ్చిపోయారంటే అది వారి జీవితానికి గౌరవప్రదమైన ముగింపు కాదనిపించింది వాడికి. అందుకే ఆ విషయాన్ని మరుగుపరచి రాజుగారి వంటి గొప్పవారి చావు ఎలా ఉండాలో ఊహించి, అలాగే జరిగినట్లు వర్ణించి చెప్పాడు.

"ఏటిసేదు బాబూ, సోఫాలో కూచుని 'ఈరాయి' అని పిల్చారండి. 'ఏటిబాబూ' అన్నానండి."

"దేవుని పిలుపొచ్చిందిరా. నాను ఎల్లిపోతున్నా నన్నారండి."

"ఒద్దు బాబుగోరూ... మీరు నేందే నే బతకలేనన్నానండి."

"పిచ్చోడా! నువ్వు మాత్తరం ఉండిపోతావట్రా.... నీకు పిలుపు వత్తే నువ్వూ ఎల్లిపోతావు" అన్నారండి. 'రామ... రామ' అంటూ గమ్మున కల్లు మూసేసుకున్నా నండి."

అని చెప్పాడు వీరాయి.

శవవాహనం ఊరంతా తిరిగి రాజుగారి ప్రీతికరమైన గులాబితోట చేరుకొంది. తోట మధ్యగా వారు తమ అంతిమ విశ్రాంతి మందిరంగా నిర్మించుకొన్న హాలులో మధ్యగా ఉన్న తిన్నెమీద అగ్నిహోత్రుడు వారి భౌతికకాయాన్ని అతి ఆప్యాయంగా ఆలింగనం చేసుకొన్నాడు.

నాలుకలు చాచి నాలుగు దిక్కులకు సాగుతున్న ఆ అగ్నిగుండంలో వారి భౌతిక కాయంతో పాటు వారి జీవితంలో తీరని ఒకే ఒక కోరిక కూడా బూడిద అయి పోయింది. మచ్చలేని వారి జీవిత కథ చిలవలు, పలవలు కల్పించి చెప్పుకోడానికి ఆ ఊరివారికి మిగిలిపోయింది.